

Lapin hyvinvointialueen saamen kielen lautakunta: saamen kielilain valtionavustusta ei saa leikata

Lapin hyvinvointialueen saamen kielen lautakunta on toimittanut oikeusministeriölle kannanoton, joka kritisoi saamen kielilain 31. pykälän mukaisen valtionavustuksen leikkaamista.

Hyvinvointialue muistuttaa, että saamen kielilain mukaan valtion talousarviossa tulee olla määräraha valtionavustuksiin hyvinvointialueelle, kunnille, seurakunnille, saamelaisten kotiseutualueen paliskunnille sekä tietyille yksityisille tahoille lain soveltamisesta aiheutuvien erityisten lisäkustannusten kattamiseksi.

-Tuen leikkaaminen tekee saamen kielilain toteuttamisen mahdottomaksi, kannanotossa todetaan.

Hyvinvointialueen saaman tiedon mukaan vuonna 2025 haettava määrä olisi vain 120 000 euroa. Aiemmin kokonaismäärä on ollut 250 000 euroa. Siitä hyvinvointialue on saanut viime vuodelle 180 000 euroa ja tälle vuodelle 150 000 euroa.

Hyvinvointialue käyttää jo nyt saamen kielilain toteuttamiseen sekä omaa perusrahoitustaan että kieliavustusta. Omalla rahoituksellaan hyvinvointialue on palkannut vakituisiin toimiin kaksi kielityöntekijää, mikä on vähentänyt kieliavustuksella ostettavien käännös- ja tulkkauspalvelujen tarvetta. Osoituksena oman toiminnan vaikuttavuudesta on muun muassa Lapin hyvinvointialueelle vuonna 2023 myönnetty saamen kieliteko - palkinto.

Hyvinvointialue on pyrkinyt valtionavustuksen käytössä kustannustehokkaisiin ja vaikuttaviin toimiin. Toisin kuin monet muut viranomaiset, hyvinvointialue ei ole keskittynyt ostopalveluihin vaan lähtenyt kasvattamaan organisaation omaa kieliosaamista.

Valtionavustus on käytetty ensisijaisesti saamen kieltä opiskelevien työntekijöiden sijaiskustannuksiin. Linjaus on saamen kielilain mukainen, sillä lain mukaan viranomaisen on ensisijaisesti pyrittävä antamaan asia saamen kielen taitoisen henkilön hoidettavaksi, ja vasta toissijaisesti järjestettävä palvelu tulkkauksen kautta.

-Valtionavustuksen leikkaaminen tässä tilanteessa heikentää saamenkielisen sosiaali- ja terveysalan henkilöstön ennestään huonoa saatavuutta, hyvinvointialueen saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten palveluiden kehittämispäällikkö Tuuli Miettunen toteaa.

Hyvinvointialueelle on pelkästään lukuvuonna 2023–2024 saatu koulutettua pohjoissaamenkielen taitoinen päihdetyöntekijä, sosiaalityöntekijä, vastaanoton sairaanhoitaja ja lähihoitaja sekä inarinsaamenkielinen lähihoitaja. Tarve kielilain mukaisille vapaille kasvaa, kun aikuiskoulutustuki poistuu.

-Rahoituksen äkillinen leikkaaminen voi pahimmillaan tarkoittaa, että kahden parhaillaan saamea opiskelevan työntekijän opinnot keskeytyvät, Miettunen toteaa.

Hyvinvointialue tarvitsee käännös- ja tulkkauspalveluita mm. asiakas- ja potilastyössä (asiointitulkkaukset, asiakas- ja potilasasiakirjojen käännökset, lomakkeet, esitteet, ohjeet), viestinnässä ja poliittisissa toimielimissä (kokousasiakirjojen käännökset ja kokoustulkkaukset). Näiden lakisääteisten käännösten ja tulkkauksien tekemättä jättäminen rikkoisi saamen kielilakia. Sosiaali- ja terveyspalveluissa käännökset ja tulkkaukset ovat myös potilasturvallisuus- ja oikeusturvakysymyksiä.

Saamen kielen lautakunta vetoaa oikeusministeriöön, että ministeriö tekisi leikkauksista vaikutusten arvion ennen niistä päättämistä. Toistaiseksi ministeriö ei ole keskustellut leikkausten vaikutuksista avustusten saajien kanssa. Saamen kielilain lisäksi valtionavustukseen kohdistuva leikkaus vaikuttaa myös yhdenvertaisuuslain (1325/2014) toteutumiseen sekä Suomen perustuslain (731/1999) 17.3 §:n mukaiseen saamelaisten oikeuteen alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Jos leikkaukset toteutuvat, valtion täytyy kantaa vastuu saamelaisten kielellisten oikeuksien heikentymisestä.

-Saamen kielilaki velvoittaa myös valtiota, ei vain paikallisella tasolla toimivia viranomaisia, lausunnossa muistutetaan.

Lisätietoja:

-Tuuli Miettunen, saamenkielisten ja kulttuurin mukaisten palvelujen kehittämispäällikkö,
tuuli.miettunen@lapha.fi, 040 484 2676

-Anni Ahlakorpi, hyvinvointialueen saamen kielen lautakunnan varapuheenjohtaja,
anni.ahlakorpi@lapha.fi, 040 545 4753